

**COMO INTEGRAR EFICAZMENTE ACTIVIDADES NA AULA
E EN LIÑA POR MEDIO DE MOODLE.
UNHA PRESENTACIÓN DO CURSO DE INTERPRETACIÓN
NO ÁMBITO SANITARIO DO PROGRAMA DE POSGRAO EN
INTERPRETACIÓN DE ENLACE DA UNIVERSIDADE ADAM
MICKIEWICZ DE POZNAŃ¹**

Maria Tymczyńska

Universidade Adam Mickiewicz, Poznań
tymczynska@ifa.amu.edu.pl

[Recibido 02/02/09; aceptado 22/07/09]

Resumo

Este artigo presenta e expón os modos en que os profesores poden combinar eficazmente actividades de aprendizaxe na aula e en liña por medio de Moodle nun curso de interpretación no ámbito sanitario do Programa de Posgrao en Interpretación de Enlace da Universidade Adam Mickiewicz de Poznań. Ao igual que todo tipo de ferramentas, a tecnoloxía é útil unicamente se é quen de proporcionarlles beneficios reais aos seus usuarios. Despois da presentación dalgúns dos magníficos recursos dispoñíbeis que existen para o ensino en liña da interpretación no ámbito sanitario (sitios web con recursos de anatomía en 3D, glosarios médicos, dicionarios, revistas, vídeos médico-educativos, etc.), describiranse aspectos como o nivel necesario de coñecementos informáticos, o mellor modo de presentar un determinado contido en liña, o tempo dedicado ao deseño do curso e a preparación individual das clases, que se deberán ter en conta antes de integrar os recursos en liña nas aulas por medio de Moodle.

Palabras clave: Moodle, sistemas de xestión da aprendizaxe, ambientes de aprendizaxe virtual, interpretación no ámbito sanitario, ensino nas aulas e integración en liña, enfoque orientado aos alumnos

Abstract

This article presents and discusses ways in which instructors can

¹ Tradución galega de Xurxo Feijoo García.

effectively combine in-class and online learning activities using *Moodle* in a Health Care Interpreting course in the Post-Graduate Programme in Community Interpreting offered at Adam Mickiewicz University, Poznań. As all tools, technology is useful only if it is able to provide real benefits to its users. After the presentation of some of the excellent resources available for teaching health care interpreting online (web sites with 3D anatomy resources, medical glossaries, dictionaries, and journals; educational medical videos, etc.), those issues and considerations will be outlined that must be addressed before integrating online resources into the classroom using *Moodle*: the level of computer-literacy required; the best way to present a given content online; time devoted to course design and individual class preparation.

Key Words: *Moodle*, Learning Management Systems, Course Management Systems, Virtual Learning Environments, Health Care Interpreting, integrated online and in-class instruction, student-centred approach

Introdución

A constante evolución da tecnoloxía, a mellora do acceso a Internet e a implementación de sistemas de xestión de cursos en liña como Moodle ofrecen numerosas posibilidades de presentar contido didáctico variado e crear comunidades de aprendizaxe eficaces. Ademais, a incorporación das tecnoloxías multimedia, definidas como «the combination of various digital media types such as text, images, sound and video, into an integrated multi-sensory interactive application» (Neo e Neo 2001: 1) permítelles aos profesores adoptar unha variedade de estilos de aprendizaxe.

Este artigo presenta e expón os modos en que os profesores poden combinar eficazmente actividades de aprendizaxe na aula e en liña por medio de Moodle, nun curso de interpretación no ámbito sanitario do Programa de Posgrao en Interpretación de Enlace da Universidade Adam Mickiewicz de Poznań. Despois da presentación dalgúns dos magníficos recursos dispoñíbeis que existen para o ensino en liña da interpretación no ámbito sanitario, describíranse aspectos como o nivel necesario de coñecementos informáticos, o mellor modo de presentar un determinado contido en liña, o tempo dedicado ao deseño do curso e á preparación individual das clases, que se deberán ter en conta antes de integrar os recursos en liña nas aulas por medio de Moodle.

Tecnoloxías multimedia e sistemas de xestión da aprendizaxe

As tecnoloxías multimedia constitúen un poderoso modo de estimular a aprendizaxe xa que permiten aos estudantes assimilar máis eficazmente a cantidade de información que precisan aprender. Naturalmente, os contidos multimedia precisan estar organizados en certa medida e deben estar «available

in a way which would guarantee greater efficiency, flexibility and autonomy as an aid to students' training» (Carabelli 1999: 149). É aquí onde os sistemas de xestión da aprendizaxe son de utilidade. Estes sistemas coñécense a miúdo co nome de *Learning Content Management Systems (LCMS)*, ou sistemas de xestión de contidos de aprendizaxe, xa que axudan a crear, xestionar, controlar, recuperar e agrupar unha variedade de recursos de aprendizaxe (Weller 2007: 64). Na Universidade Adam Mickiewicz empregamos Moodle, un sistema de xestión de cursos en liña de código aberto e gratuito que axuda aos profesores a crearen ambientes de aprendizaxe eficaces para a autoaprendizaxe e o traballo nas aulas. O acrónimo MOODLE significa *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment* ou contorno de aprendizaxe dinámico e modular orientado a obxectos. A diferenza doutros sistemas de xestión da aprendizaxe ou de contornos de aprendizaxe virtual (*Virtual Learning Environment*), Moodle defende un enfoque construtivista e social e promove o debate e a colaboración entre os creadores e usuarios de Moodle. Para obter máis información sobre a comunidade Moodle, consúltese <http://www.moodle.org>.

Interpretación no ámbito sanitario na Universidade Adam Mickiewicz

O Programa de Posgrao en Interpretación de Enlace da Universidade Adam Mickiewicz comezou no curso 2007/2008 e deseñouse coa fin de formar intérpretes de enlace que nun principio aspiraban a traballar no Reino Unido para cubrir as necesidades da comunidade polaca afincada nese país. O curso de dous semestres abrangue un total de 120 horas e inclúe clases de interpretación de enlace e sobre institucións e servizos públicos nas Illas Británicas, así como sesións prácticas sobre interpretación: economía, asuntos xurídicos, sociais, educativos e sanitarios. Ademais doutras clases prácticas, o curso de interpretación no ámbito sanitario inclúe dez sesións de hora e media cada unha ao longo do ano académico. O curso céntrase especialmente en exercicios prácticos de interpretación.

Dado que os estudantes que se inscribiron no curso non contaban con ningunha preparación médica previa, foi preciso deseñar e combinar actividades en liña e exercicios de interpretación na aula coa fin de poder cumprir cos obxectivos educativos, motivar aos estudantes a desenvolver o seu vocabulario médico e as súas habilidades de interpretación e permitirilles, tanto a eles coma aos profesores, gozar da experiencia educativa.

Recursos electrónicos seleccionados sobre o ámbito sanitario

Existe unha grande cantidade de recursos electrónicos gratuítos e de calidade para profesores de interpretación no ámbito sanitario. A seguinte lista é só unha pequena mostra do que a rede nos ofrece.

1. Glosarios médicos, dicionarios, guías de pronunciación, manuais de terminoloxía:

- dicionario médico polaco-inglés e inglés-polaco en liña elaborado por *Medline*: <http://www.bioling.com/en/slownik.php?s=en>
- dicionario médico *Merriam-Webster*'s: <http://medical.merriam-webster.com/medical/Enter%20a%20word%20or%20phrase>
- guía de pronunciación *Merck*'s: <http://www.merck.com/mmhe/resources/pronunciations/index/a.html>
- *Medical Terminology Web* ou web de terminoloxía médica (<http://ec.hku.hk/mt/>) inclúe instrucións sobre terminoloxía médica, exercicios de autoavaliación, unha guía de pronunciación, un glosario e un motor de busca.

2. Atlas anatómicos, modelos e animacións en 3D:

- No sitio <http://www.msd-control.com/services/emed/english/regions.html> os estudantes poden ver modelos anatómicos en 3D de diferentes rexións e sistemas do corpo humano. Poden ademais xirar e agrandar as imaxes e mesmo descargarlas nos seus computadores. Ademais, se moven o cursor de arriba a abaixo sobre a imaxe mentres manteñen premido o botón esquerdo do rato, poden diseccionar o modelo en diferentes niveis. O sitio é responsabilidade de *Merck & Co., Inc.*, empresa do ámbito médico coñecida internacionalmente polo nome de *Merck Sharp & Dohme* (MSD). A empresa conta tamén cunha páxina en polaco: <http://www.msd.pl/content/corporate/index.html>
- O sitio <http://www.innerbody.com/htm/body.html> é un bo espazo no que os estudantes poden explorar diferentes sistemas do corpo humano. Ademais, no sitio ofrecen unha visita autoguiada do corpo humano e pódense ver vídeos animados de diferente índole, como por exemplo o do sistema cardiovascular: <http://www.innerbody.com/anim/card.html>. O sitio foi elaborado por *MyHealthScore.com*, unha filial de *Intellimed International*: <http://www.intellimed.com/>

3. Vídeos médico-educativos e entrevistas que inclúen transcricións:

- vídeos médico-educativos gratuítos que se poden descargar da páxina da *NHS* (servizo británico de saúde) en <http://www.nhs.uk/video/Pages/MediaLibrary.aspx> (na actualidade o sitio conta con máis de 500 vídeos).
- o sitio <http://video.about.com/health.htm> ofrece máis de 300 vídeos sobre a saúde totalmente accesíbeis.

4. Revistas médicas como *The Lancet* en <http://www.thelancet.com/> ou a *British Medical Journal* en <http://www.bmj.com/>.

5. Sitios web como *Merck* (<http://www.merck.com/mmpe/index.html>) ou *MedlinePlus* (<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/>) ofrecen moita información sobre medicamentos, enciclopedias médicas ilustradas ou manuais, recursos interactivos para pacientes e as últimas novas sobre o ámbito da saúde.

A Internet é de seguro unha ferramenta de grande importancia para atopar recursos médicos adecuados para o autoestudo e as actividades nas aulas. Así, en palabras de Lynch: «access to medical terminology resources via the internet, including multilingual as well as monolingual resources, offers the advantages of immediate availability, cost-effectiveness, interactivity and powerful search capabilities» (1998: 148). E engade: «the relative instability of these sites (servers that are temporarily inoperational, pages that have moved, links that are not updated)» vese compensada polas «advantages of interactivity, regular updates, dynamic linking, and scope» (1998: 160).

Como integrar os recursos electrónicos en Moodle

Antes de integrar os recursos electrónicos nas aulas por medio de Moodle deben terse en conta os seguintes puntos:

Como?

Para traballar con Moodle abonda con premer o botón do rato. Ofrece arredor de 20 actividades personalizábeis (xestión de arquivos multimedia, tarefas en liña e cuestionarios, entre outros) e conta cun deseño modular, é dicir, que o a creación de novas actividades e a xestión do curso faise de xeito intuitivo. Os profesores poden integrar facilmente texto, gráficos, animación, son ou vídeo. As actividades, seccións e módulos poden moverse e reubicarse ao antollo do usuario dun xeito moi sinxelo. Ademais, a barra de navegación contén hiperligazóns que mostran onde se atopa o usuario respecto á páxina principal para que este poida volver á pantalla anterior cando o desexe. Existen manuais de Moodle na páxina <http://moodle.org/>.

Por que?

Os sistemas de xestión de cursos como Moodle ofrécenlles aos estudantes acceso á información do seu curso as 24 horas do día. Poden descargar facilmente materiais como programas, materiais sobre o contido dos cursos, ligazóns útiles, etc. Poden acceder tamén ás informacións máis actualizadas en calquera momento. Moodle ofrece tamén moitas vantaxes aos profesores: os materiais do curso poden someterse a revisión e actualización continuas para adaptalos ás necesidades dos estudantes.

Ademais, o máis salientábel é a función de colgar e esconder novos módulos, modelos e actividades. Estes poden publicarse no momento que o profesor estime oportuno para así garantir un nivel axeitado de interese por parte dos estudantes. Esta opción ofrece máis flexibilidade aos profesores e, ao mesmo tempo, permite que os estudantes non se sintan estresados con demasiada información a un tempo. Cómpre salientar tamén que os recursos de Moodle son reutilizábeis. Crear un curso pode parecer ao comezo complexo ou levar moito tempo, mais unha vez creado, a estrutura e os materiais do curso resultante poden reutilizarse e mellorarse co paso do tempo. Por tanto, desde o punto de vista da xestión, Moodle ofrece moitos beneficios tanto para os estudantes como para os profesores: acceso fácil e rápido aos materiais do curso, actualizacións continuas, flexibilidade e, por último, unha experiencia de aprendizaxe e unha transmisión de coñecementos máis produtivas.

Experiencia de aprendizaxe mellorada

Canto á experiencia de aprendizaxe, Moodle ofrece aos profesores a oportunidade de colgar contido didáctico variado e integrar a información dun xeito máis eficaz. Asemade, Moodle está ao servizo dunha variedade de estilos de aprendizaxe e pode ser útil para:

- alumnos visuais que se benefician sobre todo de presentacións visuais co uso de imaxes, diagramas, ilustracións, vídeos, etc.;
- alumnos auditivos que aprenden por medio da escoita de materiais de audio e vídeo;
- alumnos táctiles ou cinestésicos que tiran beneficio dos exercicios en liña e das probas de autoavaliación.

Polo tanto, como xa vimos, «multimedia can stimulate more than one sense at a time, and in so doing, may be more attention-getting and attention-holding» (Reeves 1998: 23). O uso de contidos multimedia nas aulas transforma a experiencia de aprendizaxe xa que provocan cambios na maneira de ensinar e, adoitan estar relacionados co mundo real, o que incrementa a motivación dos alumnos.

Deseño eficaz de cursos

Unha vez vistas as ferramentas dispoñíbeis en liña e as funcións de Moodle, gustaríame volver atrás e concentrarme de novo nunha visión máis xeral. A Internet e Moodle ofrecen moitas oportunidades interesantes mais son só útiles se se aplican para deseñar cursos de maneira eficaz.

Do enfoque centrado no profesorado enfoque centrado na aprendizaxe

En palabras de Gómez e Weinreb, non debemos sentirnos «deluded

into thinking that the mere use of technology will benefit all students. In order to provide our students with a successful learning experience, new pedagogical approaches are needed» (2002: 643). No canto do enfoque tradicional centrado no profesor, os docentes avogan cada vez máis por «a different approach to classroom interaction, an approach that might best be described as ‘learning centred’. Based on the ‘constructivist’ theories of such scholars as Vygotsky, Dewey and Bruffee, this perspective sees learning as an interactive, socio-personal process» (Kiraly 2003: 29). A Dirección Xeral de Educación e Cultura da Comisión Europea defende que:

[i]n this environment, teachers act more as learning guides or take on the role of learner, tutor, collaborator, developer, researcher, lifelong trainee and team member. Teachers are accepting that students might do better in special fields and are ready to learn with and from them. [...] In this context, learners must become self-reliant, active searchers for relevant information. The role of a self-reliant student is the corollary to a less directed role of the teacher. [...] In general, students tend to adopt a more active, motivated, deep and self-regulated learning role. Collaborative rather than individual learning tends to occur. Teachers tend to move from a traditional role towards one of a «learning facilitator» (Barajas et al. 2003: 19).

Nun ambiente enfocado aos alumnos, espérase cada vez máis que os estudantes poidan ter a responsabilidade de autodirixir a súa aprendizaxe. Canto maior sexa a autonomía do alumno maior será a autonomía do profesor.

Autonomous teachers are independent, self-sufficient personalities, who assume ethical responsibility for their teaching. The primary role of autonomous teachers in the classroom is not the transmission of knowledge. Instead, they act as organisers, advisers, and sources of information (Horváth 2007: 104).

Un ambiente así, centrado na aprendizaxe con profesores que actúan como facilitadores «organizadores, conselleiros ou fontes de información» acádase mellor por medio da combinación de actividades en liña e actividades nas aulas. Porén, para poder ter éxito, convén que esta combinación de factores sexa equilibrada.

Acadar un valioso equilibrio

«One of the precepts of teaching in general is that pedagogy must drive the technology and not vice versa. Technology is an important tool, but as with any tool, it is useful only if one knows how to use it advantageously»

(Gómez e Weinreb 2002: 643). O feito de que, por exemplo, sexa posíbel colgar vídeos educativos ou poñer a proba novas funcións en Moodle non xustifica necesariamente que se deba facer. A Internet está chea de recursos diferentes e Moodle en si mesmo é un software moi completo mais a idea non pasa por construír un sitio web de última xeración. A importancia radica na aprendizaxe. Por iso, cando deseñei o curso pregunteime as seguintes cuestións:

- que quero que aprendan os meus estudantes, é dicir, que tipo de *información* quero que estes adquiran;
- que quero que os meus estudantes sexan quen de facer, é dicir, que tipo de *habilidades* quero que dominen;
- que *recursos* preciso para acadar este obxectivo.

Como consecuencia naceu un curso híbrido que combina o mellor dos dous mundos.

Un curso híbrido

Púxose moita énfase en crear un enfoque práctico. Moitos dos contidos foron transferidos a un soporte en liña, o que axudou a destinar máis tempo ao debate, a sesións de preguntas e aos exercicios de interpretación. Na casa, os estudantes tiñan que ler sobre un tema e familiarizarse co vocabulario médico. Na clase, interpretaban a maior parte do tempo e mudaban de tarefas, actividades e espazos. Esta solución beneficiaba a todo tipo de estudantes e ao mesmo tempo incidía nunha maior aprendizaxe e motivación dos alumnos. O curso precisou, porén, dunha planificación e xestión adecuadas.

Estrutura do curso

As clases estruturáronse segundo o seguinte modelo:

1. Preparación na casa: os estudantes debían normalmente ver até catro vídeos introdutorios (que non excedían normalmente os catro minutos) sobre un tema concreto e ler as transcricións correspondentes.
2. Actividades na clase: análise de casos médicos seleccionados, acompañados nalgúns casos dun vídeo ou animación introdutorios, seguido dunha sesión de interpretación con guión (preparado polo profesor e sobre situacións da vida real) e conversas simuladas (*role-plays*) sen guión (nas que os estudantes desempeñan un papel determinado en función dunha situación concreta) con toma de notas moi breves. Cada unha destas conversas ten dúas partes. Por exemplo, organizouse un encontro simulado en grupos de tres alumnos (médico/intérprete/paciente) para observar o tipo de intercambios

triádicos que teñen lugar no día a día dun intérprete de enlace. Algúns grupos seleccionados fixeron unha presentación en clase e recibiron comentarios. Houbo unha media de tres conversas simuladas por clase e todos os alumnos tiveron oportunidade de desempeñar todos os papeis. Ademais, os alumnos tiñan un tempo determinado para completar cada actividade.

3. Despois da clase: os estudantes poden acceder e descargar os materiais do curso que se dividen normalmente en dous cartafóis: «obrigatorios» e «complementarios» (incluídas lecturas adicionais en liña, xogos de autoavaliación, imaxes, animacións e presentacións en vídeo).

Programa do curso

Como xa se indicou anteriormente, o curso de interpretación no ámbito sanitario está composto principalmente de sesións prácticas. Porén, dado que os estudantes non contaban con coñecementos médicos previos, as dúas primeiras semanas dedícanse á adquisición de coñecementos xerais da terminoloxía e a fraseoloxía médicas. Tal e como indicou Wakabayashi,

a lack of formal medical training is not necessarily an insurmountable obstacle to the budding medical translator. What is essential is not a medical degree, but a broad understanding of the fundamentals and a knowledge of how to acquire, in the most efficient manner, an understanding of other elements as and when necessary (1996: 357).

O curso divídese en dez sesións de hora e media cada unha. Faise un exame simulado ao final da última sesión. A táboa 1 mostra a estrutura do curso:

Táboa 1: Programa do curso de interpretación no ámbito sanitario

Sesión	Tema
	O servizo británico de saúde. Organización hospitalaria. Equipamento médico. Tipos de medicamentos. Abreviaturas máis comúns. Plurais irregulares.
	Obtención de casos médicos. Síntomas máis comúns. Exames físicos. Mostras de análises de laboratorio. Diagnóstico común e procedementos cirúrxicos. Prescricións médicas e medicamentos.
	Primeiro caso médico seleccionado: dor no peito, parada cardiorrespiratoria, infarto de miocardio.
	Segundo caso médico seleccionado: operación cirúrxica no xeonllo, escordadura de nocello, lesión na man (laceración), fractura da cabeza do fémur.

1.	Terceiro caso médico seleccionado (dúas sesións): embarazo e parto (complicacións).
	Cuarto caso médico seleccionado: inmunización na infancia, contracepción 1.
	Quinto caso médico seleccionado: doenzas comúns na infancia, contracepción 2, enfermidades de transmisión sexual.
	Consultas de especialista: neoplasmas, diabete.
	Exame

Exemplo de clase

O que vén a seguir é un exemplo de clase sobre o embarazo e o parto:

1. Antes das clases, pedíuselles aos estudantes que se familiarizasen con:
 - unha selección de vídeos introdutorios de pouca duración (incluídas as transcripcións): *The Process of Fetal Development*, *What Is an Ectopic Pregnancy?*, *Having a Cesarean Section Delivery*, *What Is In Vitro Fertilization?* (tirados de <http://video.about.com/>);
 - un artigo interactivo sobre a liña cronolóxica do embarazo (dispoñíbel en <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/4121411.stm>);
 - un visor de diapositivas que mostra o desenvolvemento do bebé en cada unha das diferentes etapas do embarazo desde que é concibido até que nace (dispoñíbel en <http://www.nhs.uk/Tools/Pages/Pregnancy.aspx>).
2. Durante a clase, os estudantes:
 - ven tres vídeos curtos sobre unha clínica maternoinfantil, modos diferentes de parto e coidados posparto no Reino Unido (<http://www.nhsdirect.nhs.uk/video/childbirth.aspx>);
 - participan en tres conversas simuladas sobre as transcripcións dos vídeos;
 - reciben comentarios sobre a súa interpretación.
3. Despois da clase, os estudantes poden descargar ou acceder a:
 - todos os materiais empregados na clase;
 - imaxes adicionais, por exemplo, desprendemento prematuro da placenta ou embarazo ectópico;
 - presentacións suplementarias en liña, por exemplo, sobre a amniocentese, os grupos sanguíneos e os anticorpos de células vermellas durante o embarazo (incompatibilidade de Rh).

Conclusións

As clases tradicionais beneficianse amplamente coa inclusión de materiais de aprendizaxe en liña:

The opportunities offered by multimedia tools are extremely stimulating and challenging for interpreting teachers. Though direct contact between teacher and students in the classroom is obviously a sine qua non for successful training, the possibility of supplementing information, suggestions and material offered during classes [...] is of invaluable help (Gran et al. 2002: 278).

Os sistemas de xestión de contidos ofrecen apoio tanto aos estudantes coma aos profesores á hora de crear comunidades de aprendizaxe prósperas. Aínda así, o noso traballo é axudar aos estudantes a que se sintan parte da tecnoloxía, non só destinatarios da mesma. Por tanto, ao combinarmos a instrución en liña coa desenvolvida nas aulas, debemos considerar aspectos como: os coñecementos informáticos dos alumnos, a forma máis axeitada de presentar os contidos, a estratexia de traballo en grupo e o tempo. Cómpre tamén ter en conta os resultados da aprendizaxe, ofrecer comentarios frecuentes e idear métodos apropiados de avaliación.

O curso de interpretación no ámbito sanitario en 2007/2008 foi un curso piloto e, como tal, está aberto a cambios futuros en función da experiencia. De feito, un dos principais retos aos que se enfrontaron os organizadores fai referencia a:

deciding on the most relevant course content and the most efficient teaching methodologies (...) No course can claim to cover all the areas necessary to train students adequately for the complex task of Community Interpreting (...) The duration of the course will determine how much it can cover. Therefore, course designers are always forced to prioritise when choosing what to include (Hale 2007: 169).

Por último, espérase que o presente artigo demostre que Moodle é unha ferramenta vantaxosa tanto para estudantes como para profesores, pese ao pequeno esforzo que aínda se debe realizar para acadar un maior equilibrio entre as actividades en liña e as desenvolvidas na clase.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- BARAJAS, M., SHEUERMANN F. e KIKIS K. 2003. «Is the role of the teacher as the 'knowledge authority' in danger?». En *Better e-Learning for Europe*, European Commission Directorate-General for Education and Culture, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 19. Última consulta 19/07/2008. Disponible en http://www.know-2.org/k2docs/markswabey_17-06-03_15-01-53.pdf.
- CARABELLI, A. 1999. «Multimedia Technologies for the Use of Interpreters and Translators». En *The Interpreters' Newsletter* 9, p. 149-155.
- GÓMEZ, M. A. e WEINREB S. 2002. «An Alternative Instructional Model: Teaching Medical Translation Online». En *META* 47(4), p. 643-648.
- GRAN, L., CARABELLI A. e MERLINI R. 2002. «Computer-assisted Interpreter Training». En GARZONE G. e VIEZZI M. (eds.) *Interpreting in the 21st Century: Challenges and Opportunities: Selected Papers from the 1st Forli Conference on Interpreting Studies*, 9-11 November 2000, p. 277-294. Amsterdam: John Benjamins,
- HALE, S. B. 2007. *Community Interpreting*. Basingstoke/New York: Palgrave Macmillan.
- HORVÁTH, I. 2007. «Autonomous learning: what makes it Work in postgraduate interpreter training?». En *Across Languages and Cultures* 8(1), p. 103-122.
- KIRALY, D. 2003. «From Teacher-Centred to Learning-Centred Classrooms in Translator Education: Control, Chaos or Collaboration?». En PYM A., FALLADA C., BIAU R. J. e ORENSTEIN J. (eds.) *Innovation and E-learning in Translator Training*, p. 27-31, Universitat Rovira I Virgili Tarragona: Intercultural Studies Group.
- LYNCH, C. 1998. «On-line Medical Terminology Resources». En FISCHBACH H. (ed.) *Translation and Medicine*, p. 147-161. Amsterdam: John Benjamins.
- NEO, M. e NEO, K. T. K. 2001. «Innovative Teaching: Using Multimedia in a Problem-based Learning Environment». En *Journal of Educational Technology & Society Education* 4 (4), p. 19-31. Última consulta 25/07/2008. Disponible en http://www.ifets.info/journals/4_4/neo.html.
- REEVES, T. 1998. «The Impact of Media and Technology in Schools: A Research Report prepared for The Bertelsmann Foundation». Última consulta 25/07/2008. Disponible en <http://it.coe.uga.edu/~treeves/edit6900/BertelsmannReeves98.pdf>.
- WAKABAYASHI, J. 1996. «Teaching Medical Translation». En *META* 41 (3), p. 354-365.

WELLER, M. 2007. *Virtual Learning Environments*. Londres: Routledge.

Páxinas web consultadas:

About.com <http://video.about.com/>.

About.com: <http://video.about.com/health.htm> (videos sobre saúde).

BBC: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/4121411.stm> (artigo interactivo sobre a liña temporal do embarazo).

British Medical Journal: <http://www.bmj.com/>.

Intellimed: <http://www.intellimed.com/>.

Medical Terminology Web: <http://ec.hku.hk/mt/>.

Medland's dicionario médico inglés-polaco e polaco-inglés: <http://www.bioling.com/en/slownik.php?s=en>.

Medline Plus: <http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/>.

Merck: <http://www.merck.com/mmpe/index.html>.

Merck modelos anatómicos en 3D: <http://www.msd-control.com/services/emed/english/regions.html>.

Merck's dicionario de pronunciación en liña: <http://www.merck.com/mmhe/resources/pronunciations/index/a.html>.

Merriam-Webster's dicionario médico: <http://medical.merriam-webster.com/medical/Enter%20a%20word%20or%20phrase>.

Moodle: <http://moodle.org/> (páxina de inicio de).

MSD Polska - Merck & Co.: <http://www.msd.pl/content/corporate/index.html>.

MyHealthScore.com, anatomía humana en liña: <http://www.innerbody.com/hm/body.html>.

NHS: <http://www.nhs.uk/Tools/Pages/Pregnancy.aspx> (visor sobre o desenvolvemento do bebé desde a concepción até o nacemento).

NHS: <http://www.nhsdirect.nhs.uk/video/childbirth.aspx> (tres vídeos sobre o parto).

The Lancet: <http://www.thelancet.com/>.

Vídeos do sistema británico de saúde *NHS*: <http://www.nhs.uk/video/Pages/MediaLibrary.aspx>.

